

ONLINE TEACHING FROM PROCEDURES AND STRATEGIES TO OBSTACLES AND SOLUTIONS: A CASE OF THE LOWER MEKONG INITIATIVE PROJECT 2012

**การสอนออนไลน์ จากกระบวนการและกลยุทธ์
สู่อุปสรรคและแนวทางแก้ไข: กรณีศึกษา
จากโครงการความร่วมมือลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง 2012**

อาจารย์ มณฑิรา ดำรงมณี

สถาบันภาษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อ

ในบทความนี้ผู้เขียนต้องการแบ่งปันประสบการณ์จากการที่ได้มีโอกาสใช้ webinar ในการสอนภาษาอังกฤษให้กับผู้เรียนจากหลายประเทศในกลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขง การเรียนการสอนครั้งนี้เป็นการเรียนการสอนทางออนไลน์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการ Lower Mekong Initiative Project 2012 (LMI 2012) ซึ่งเป็นโครงการที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้สนับสนุนและมีประเทศต่างๆ ที่เข้าร่วมหลายประเทศด้วยกัน ได้แก่ ไทย ลาว พม่า กัมพูชา และเวียดนาม ในบทความนี้ผู้เขียนเริ่มจากการกล่าวถึงที่มาที่ไปและวัตถุประสงค์ของโครงการ แล้วจึงกล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการสอนออนไลน์ จากนั้นกล่าวถึงกระบวนการ วิธีการ และกลยุทธ์ในการสอน ส่วนประการสุดท้ายกล่าวถึงปัญหาที่ผู้เขียนได้ประสบ รวมถึงข้อเสนอแนะสำหรับการสอนแบบออนไลน์

คำสำคัญ: การสอนออนไลน์ การเรียนทางไกล โครงการความร่วมมือลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง 2012

Abstract

In this article, the writer shares her experience in using a webinar to teach English online to learners from many countries in the lower Mekong region. The online course is part of the Lower Mekong Initiative Project 2012 (LMI 2012), which was initiated by the United States of America. The participating countries included Thailand, Laos, Myanmar, Cambodia and Vietnam. Initially, the article provides the background of

the LMI 2012 project and the English course. Secondly, it reviews teaching and learning theories related to online teaching. Next, the article discusses teaching procedures and strategies. Lastly, problems related to online teaching and learning experienced by the writer are discussed and possible solutions are suggested.

Key words: online teaching, distance learning, Lower Mekong Initiative Project 2012

1. บทนำ

1.1 โครงการ Lower Mekong Initiative 2012 (LMI 2012)

โครงการ Lower Mekong Initiative 2012 (LMI 2012) เป็นโครงการความร่วมมือระหว่างประเทศที่ริเริ่มโดยประเทศสหรัฐอเมริกา มีจุดมุ่งหมายที่จะส่งเสริมความร่วมมือและการพัฒนาในด้านต่างๆ ในประเทศแถบลุ่มแม่น้ำโขง อันได้แก่ ไทย เวียดนาม ลาว พม่า และกัมพูชา โดยปัจจุบันมีเสาหลัก หรือ pillar ที่โครงการนี้ มุ่งเน้นให้ความสำคัญทั้งหมด 6 ด้านด้วยกัน คือ Agriculture and Food Security, Connectivity, Education, Energy Security, Environment and Water และ Health

ความร่วมมือด้านต่างๆ นี้มีกิจกรรมและการดำเนินงานที่แตกต่างกันไป แต่เสาหลักที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพร่วมและจะกล่าวถึงในรายละเอียด ณ ที่นี้ คือ เสาหลักด้านการศึกษา (Education) ซึ่งเสาหลักนี้มุ่งเน้นที่จะส่งเสริมการศึกษาในภูมิภาคเพื่อพัฒนาด้านทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งหนึ่งในแนวทางของเสาหลักนี้ก็คือ การพัฒนาทักษะการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษ เพื่อช่วยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ สามารถใช้ภาษาอังกฤษบนเวทีนานาชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 การสอนภาษาอังกฤษในโครงการ LMI

การสอนภาษาอังกฤษในโครงการ LMI นี้มีสองลักษณะที่ดำเนินควบคู่กันไปและกินระยะเวลาหลายเดือน คือ การสอนแบบที่ผู้สอนและผู้เรียนอยู่ในห้องเรียนร่วมกัน (face-to-face) และการสอนแบบทางไกล (distance learning) หรือการสอนออนไลน์

สำหรับการสอนแบบ face-to-face นั้น ทางสถานทูตสหรัฐอเมริกาจัดส่งครูผู้สอนซึ่งเป็นชาวอเมริกันไปประจำในประเทศต่างๆ (ในปี 2012 มีประเทศไทย ลาว เวียดนาม และกัมพูชา) ณ สถาบันการศึกษาที่เป็นเจ้าภาพ โดยครูผู้สอนจะทำงานร่วมกับครูท้องถิ่นของประเทศนั้นๆ ในการสอนภาษาอังกฤษให้กับผู้เรียนที่เป็นพนักงานภาครัฐ สำหรับประเทศไทยสถาบันที่เป็นเจ้าภาพคือ สถาบันภาษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย การสอนแบบ face-to-face นี้จะจัดขึ้นหลายครั้งซึ่งในโครงการนี้เรียกว่า seminar แต่ละครึ่งปีกินเวลาประมาณ 1 สัปดาห์

ส่วนการสอนแบบทางไกลหรือการสอนออนไลน์ จะเป็นการเรียนการสอนที่ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วย โดยดำเนินการเรียนการสอนผ่านอินเทอร์เน็ตโดยใช้ webinar ซึ่งก็คือการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตเป็นห้องเรียนเสมือนให้ผู้สอนและผู้เรียนมาเจอกัน ทักษะที่สอนแบบทางไกลประกอบด้วย presentation

skills, meeting skills และ social networking นอกจากนี้การใช้ webinar แล้ว การสอนแบบทางไกลยังมีการใช้เว็บไซต์เป็นสื่อกลางระหว่างผู้สอนและผู้เรียนโดยผู้สอนจะเป็นผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับบทเรียนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้ามาหาความรู้เพิ่มเติมได้ในเวลาที่ต้องการ นอกจากนี้ยังมีบริการแจ้งเตือนผู้เรียนให้เข้าเรียนผ่านทางอีเมลอีกด้วย

ผู้เรียนที่เข้าร่วมในโครงการนี้เป็นพนักงานภาครัฐที่ทำงานในภาคส่วนต่างๆ นักวิจัย และผู้วางนโยบาย ส่วนใหญ่มีทักษะทางภาษาอังกฤษอยู่ในระดับกลาง

การเรียนการสอนในโครงการนี้มีวัตถุประสงค์หลายประการ เมื่อเรียนจบแล้วผู้เรียนควรจะสามารถใช้คำศัพท์ที่จำเป็นในสาขาอาชีพของตน สามารถใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถสื่อสารได้ในสถานการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสาขาอาชีพของตน สามารถนำเสนอผลงานและใช้ภาษาอังกฤษในที่ประชุมได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ผู้เรียนยังควรที่จะสามารถสนทนา พบปะ พูดคุย สร้างเครือข่ายใหม่ๆ โดยใช้ภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมอีกด้วย

1.3 การสอนแบบออนไลน์ในโครงการ LMI

สำหรับโครงการ LMI ปี 2012 ที่ผู้เขียนได้มีโอกาสเข้าร่วมนั้น ประเทศไทยซึ่งเป็นเจ้าภาพด้านการศึกษาร่วมกับสหรัฐอเมริกาเป็นผู้รับผิดชอบการเรียนการสอนเฉพาะแบบออนไลน์ ไม่มีการเรียนการสอนแบบ face-to-face (ในขณะที่ประเทศอื่นๆ อันได้แก่ ลาว เวียดนาม และกัมพูชา จะดำเนินการสอนแบบ face-to-face แต่ไม่มีการสอนแบบออนไลน์)

ในที่นี้จึงจะขอกล่าวถึงรายละเอียดเฉพาะการสอนออนไลน์เท่านั้น

ก่อนที่จะเริ่มการเรียนออนไลน์ครูผู้สอนชาวสหรัฐอเมริกาที่ประจำประเทศไทยเป็นผู้จัดปฐมนิเทศสำหรับการเรียนออนไลน์ เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักและทำความคุ้นเคยกับหน้าตาของ webinar และกระบวนการการเรียนการสอนดังกล่าว หลังจากนั้นจะมีการทำสำรวจว่าผู้เรียนสะดวกเรียนในวันและเวลาใด เนื่องจากผู้เรียนบางส่วนในบางประเทศจะสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้เฉพาะในที่ทำงาน ในขณะที่บางส่วนจะสะดวกเมื่ออยู่ที่บ้าน จากนั้นคณะผู้สอนจึงร่วมกันกำหนดวันและเวลาการสอนขึ้น

ก่อนการสอนในแต่ละครั้ง ผู้เรียนจะได้รับอีเมลแจ้งเตือนให้เข้าชั้นเรียน และเมื่อถึงเวลาเรียนผู้เรียนและผู้สอนจะเข้ามาพบกันทาง webinar ซึ่งเป็นแอปพลิเคชันออนไลน์ โปรแกรม webinar ที่คณะผู้สอนใช้มี 2 โปรแกรม คือ Adobe Connect และ omNovia ซึ่งแต่ละโปรแกรมมีจุดเด่นที่ต่างกัน

หลักสูตรออนไลน์ที่สอนในโครงการนี้มีชื่อว่า Professional Communication for Lower Mekong Leaders มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนที่เรียน face-to-face ไปแล้วได้มีโอกาสฝึกใช้ภาษาอังกฤษที่เรียนมาสื่อสารกับครูผู้สอนและผู้เรียนจากประเทศอื่นๆ หลักสูตรออนไลน์นี้ประกอบไปด้วยสื่อการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้ศึกษาด้วยตัวเองตามเวลาที่ตนสะดวก (asynchronous) ซึ่งเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับบทเรียนที่ผู้สอนจะนำไปโพสต์ไว้บนเว็บไซต์ และห้องเรียนเสมือนที่ให้ผู้เรียนเข้าเรียนพร้อมๆ กัน (synchronous) โดยผ่าน webinar เมื่อจบหลักสูตรแต่ละครั้งจะมีการประเมินผลด้วย

2. แนวคิดต่างๆ ที่เกี่ยวกับการสอนแบบออนไลน์

2.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับ Second Language Acquisition

ในที่นี้ขอกล่าวถึงทฤษฎีเรื่องการเรียนรู้ภาษาที่สองเพื่อเชื่อมโยงให้เห็นว่าสำหรับการสอนออนไลน์ ผู้สอนก็สามารถจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เช่นกัน

ทฤษฎีเรื่องการเรียนรู้ภาษาที่สองมีแนวทางหลักๆ อยู่สองแนวทาง ได้แก่ Cognitive approach และ Sociocultural approach

แนวคิดแบบ Cognitive approach เป็นแนวคิดที่เชื่อว่าการเรียนรู้ภาษาที่สองเป็นผลที่ได้จากการประมวลข้อมูลที่ป้อนให้ (input) เป็นข้อมูลที่แสดงออกมา (output) โดยมีการปฏิสัมพันธ์ (interaction) เข้ามาช่วย ในที่นี้จะขอกล่าวถึงแนวคิดที่สำคัญๆ ที่มีผู้ศึกษาไว้

Krashen (1981) เชื่อว่าห้องเรียนภาษาที่สอง มีหน้าที่หลักในการให้ข้อมูลที่เป็น intake (ซึ่งหมายถึงส่วนของข้อมูลจาก input ที่ผู้เรียนได้ซึมซับและเข้าใจ) สำหรับการเรียนรู้ภาษา ส่วน Long และ Robinson (1998, อ้างถึงใน Lamy and Hampel, 2007) กล่าวไว้ว่า การพัฒนาด้านภาษาต้องอาศัยการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้พูดภาษานั้นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างผู้เรียนกับผู้พูดภาษานั้นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า นอกจากนี้ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นอาจเกิดระหว่างผู้เรียนและ text ก็ได้

อย่างไรก็ตาม Gass, Mackey และ Pica (1998, อ้างถึงใน Lamy and Hampel, 2007) ได้แสดงให้เห็นว่า input ที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนจะมีประสิทธิผลมากกว่าปฏิสัมพันธ์กับ text ทั้งนี้เนื่องจากการมีปฏิสัมพันธ์กับคนจะทำให้ผู้เรียนเกิดการต่อรองความหมาย (negotiate meaning) เพื่อให้สื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วน Swain (1985, อ้างถึงใน Lamy and Hampel, 2007) ให้ความสำคัญกับ output เพราะเขาเชื่อว่าการผลิต output ออกมาทำให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ที่มีอยู่อย่างมีความหมาย

เมื่อประมวลรวมแนวคิดทั้งหมดที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการเรียนการสอนแบบออนไลน์นั้น ถือว่ามีความสอดคล้องกับทฤษฎีแบบ cognitive approach เนื่องจากการเรียนการสอนออนไลน์ ทั้งแบบ synchronous และ asynchronous เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับ input ด้านภาษา ได้มีปฏิสัมพันธ์กับทั้งผู้สอนและผู้เรียนด้วยตนเอง และในการสื่อสารกันก็ทำให้ผู้เรียนได้ผลิต output ด้านภาษาออกมาอย่างมีความหมายอีกด้วย

ส่วนแนวคิดที่สองที่เรียกว่าเป็น sociocultural approach นั้นจะมุ่งเน้นไปที่ความสำคัญของการมีปฏิสัมพันธ์ในสังคมและการมีปฏิสัมพันธ์ที่อยู่ในบริบทสังคมนั้น Vygotsky (1978) กล่าวไว้ว่าการมีปฏิสัมพันธ์ในสังคมทำให้เกิดการเรียนรู้และการมีพัฒนาการ ทั้งนี้เพราะกระบวนการการเรียนรู้ภาษาจะเกิดในบริบทของการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม บริบททางวัฒนธรรม สถาบันของสังคม และประวัติศาสตร์ (Wertsch, 1991b, อ้างถึงใน Lamy and Hampel, 2007)

โดยสรุป การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้ เพราะการเรียนรู้ของมนุษย์เกิดได้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งมีหลายองค์ประกอบเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ภาษาที่ใช้สื่อสาร วัฒนธรรม สถานที่ที่เกิดปฏิสัมพันธ์ต่างๆ เป็นต้น (Lamy and Hampel, 2007)

หากมองการเรียนการสอนออนไลน์ด้วยมุมมองของ sociocultural approach แล้ว การเรียนการสอนออนไลน์ก็ถือว่าตอบรับกับแนวคิดนี้ด้วยเช่นกัน เพราะผู้สอนสามารถสร้างบริบททางสังคมและวัฒนธรรมโดยใช้ห้องเรียนเสมือน

เป็นสถานที่จำลองสถานการณ์ต่างๆ ให้ผู้เรียนสื่อสารกัน นอกจากนี้การเรียนการสอนออนไลน์ยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กัน และทำงานร่วมกันในหลายรูปแบบ ซึ่งการเรียนรู้อันร่วมกันโดยผ่านทางอินเทอร์เน็ตนี้เองที่ถูกมองว่าเป็นหนทางที่จะทำให้ผู้เรียนไม่เพียงแต่พัฒนาด้านภาษาเท่านั้น แต่ยังพัฒนาความเข้าใจด้านวัฒนธรรมอีกด้วย เพราะการเรียนการสอนออนไลน์สามารถทำให้ผู้เรียนที่อยู่คนละประเทศได้ติดต่อพูดคุยกัน เป็นการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมไปในตัว (Lamy and Hampel, 2007)

2.2 ประโยชน์ของการเรียนการสอนออนไลน์

มีผู้กล่าวถึงข้อดีของการเรียนการสอนออนไลน์ไว้หลายท่านและในหลายประการด้วยกัน

Brindley, Blaschke, และ Walti (2009) กล่าวไว้ว่า การเรียนการสอนออนไลน์เอื้อให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ในบริบททางสังคมอย่างสูง (highly social learning environment) โดยทั้งผู้เรียนและผู้สอนต่างก็มีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน

Chun (1994) กล่าวว่าทำให้ผู้เรียนอภิปรายกันทางคอมพิวเตอร์เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการเพิ่มการมีปฏิสัมพันธ์ (interaction) ของผู้เรียนเนื่องจากการใช้วิธีนี้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้โต้ตอบกันได้หลายลักษณะ ไม่ว่าจะเป็นการที่ผู้เรียนรู้สึกเป็นอิสระมากขึ้นในการที่จะเปิดประเด็นพูดคุยใหม่ๆ พูดคุยเรื่องที่คุณเรียนคนอื่นเปิดประเด็นไว้ หรือสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม Chun ยังกล่าวว่าจากการวิจัยของเขา พบว่าผู้เรียนเป็นผู้ริเริ่มทำสิ่งต่างๆ มากกว่าเวลาอยู่ในห้องเรียนปกติ เพราะบทบาทของครูได้ถูกลดทอนลงเป็นศูนย์กลางลงไป

เรื่องบทบาทครูที่ลดความเป็นศูนย์กลางนี้ยังได้รับการสนับสนุนจากงานวิจัยของ Sullivan และ Pratt (1996) ซึ่งได้พบว่ารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในชั้นเรียนที่มีการใช้คอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยนั้นต่างจากการเรียนแบบปกติมาก ผลการวิจัยกล่าวว่าผู้เรียนมีส่วนร่วมเพียง 50% ในห้องเรียนแบบปกติ ในขณะที่เมื่ออยู่ในชั้นเรียนที่มีการใช้คอมพิวเตอร์กลับมีส่วนร่วมมากถึง 100% นอกจากนี้บทบาทการพูดของผู้สอนซึ่งมีมากถึง 65% ในชั้นเรียนปกติได้ถูกลดทอนลงเหลือแค่ 15% เมื่ออยู่ในชั้นเรียนที่มีการใช้คอมพิวเตอร์ จะเห็นได้ว่าการสอนแบบมีคอมพิวเตอร์นั้นช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้เรียนได้อย่างมาก

โดยรวมแล้วจะเห็นได้ว่าการเรียนการสอนแบบออนไลน์ซึ่งเป็นการเรียนที่ใช้คอมพิวเตอร์เข้ามาเป็นสื่อกลางสามารถช่วยเอื้อให้เกิดบรรยากาศที่ดีต่อการเรียนรู้เพราะเป็นวิธีที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน และมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่

2.3 ทักษะของผู้สอนในการสอนออนไลน์

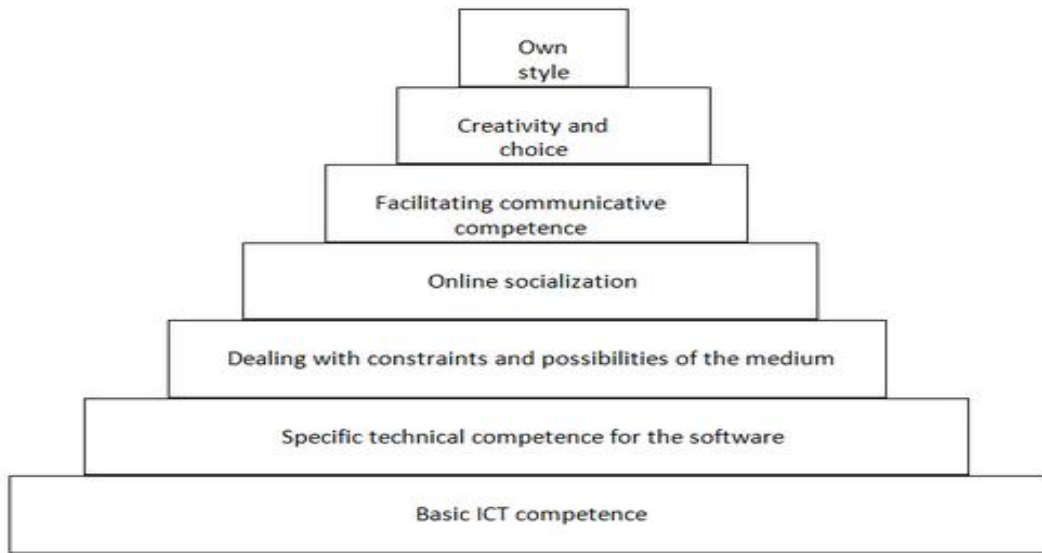
เนื่องจากการสอนแบบ face-to-face และการสอนออนไลน์มีความแตกต่างกันในหลายๆ ด้าน จึงมีผู้ให้ความสนใจศึกษาเกี่ยวกับทักษะที่ผู้สอนออนไลน์ควรต้องมีดังจะกล่าวต่อไป

โดยพื้นฐานแล้วผู้สอนควรต้องมีทักษะด้านเทคนิคและด้านการใช้โปรแกรมที่ใช้สอน แต่เท่านั้นยังไม่เพียงพอ Bennett และ Marsh (2002, อ้างถึงใน Lamy and Hampel, 2007) กล่าวไว้ว่าทักษะที่จำเป็นที่ผู้สอนควรต้องมีคือผู้สอนต้องสามารถบอกได้ว่าการสอนแบบ face-to-face และการสอนออนไลน์มีความแตกต่าง

และความคล้ายคลึงกันที่สำคัญตรงจุดใดบ้าง และสามารถบอกได้ว่ากลยุทธ์และเทคนิคใดที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนแบบออนไลน์ และช่วยเหลือผู้เรียนให้สามารถใช้โอกาสเพื่อ

การเรียนรู้ทั้งการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ร่วมกัน

Hampel และ Stickler (2005) ได้เสนอ แผนภูมิปิรามิดที่แสดงระดับทักษะ 7 ชั้นที่ผู้สอนควรมี ดังนี้

Skill pyramid (Hampel & Stickler, 2005, หน้า 317)

จากแผนภูมิจะเห็นได้ว่าในเบื้องต้นผู้สอนควรมีทักษะทางเทคนิคขั้นพื้นฐานในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จากนั้นในทักษะขั้นที่สูงขึ้นผู้สอนจะต้องรู้จักซอฟต์แวร์หรือโปรแกรมที่ใช้ในการสอนแบบเฉพาะลงไป รวมถึงสามารถจัดการกับทั้งข้อจำกัดและสิ่งที่สื่อชนิดนั้นทำได้เพื่อเตรียมการสอนได้อย่างเหมาะสม ถัดจากทักษะและความสามารถด้านเทคนิคขึ้นไป ผู้สอนควรมีทักษะในการติดต่อพูดคุยทางออนไลน์และสามารถส่งเสริมการสื่อสารของผู้เรียนได้ จากนั้นผู้สอนควรจะสร้างสรรค์และพัฒนาสไตส์การสอนจนเป็นของตัวเองในที่สุด

Ernest และคณะ (2013) ได้ทำการวิจัยเพื่อหาว่าทักษะอะไรที่ผู้สอนควรมีเพื่อเอื้อต่อการเกิดการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เรียนในห้องเรียน

เสมือน (online collaborative learning) และได้สรุปว่าผู้สอนควรมีทักษะดังต่อไปนี้

- ทักษะการวางแผนและจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยผู้สอนควรจะวางแผนการสอนอย่างละเอียด
- ทักษะในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนออนไลน์ที่คำนึงถึงลักษณะเฉพาะของการสอนออนไลน์
- ทักษะในการให้คำสั่งที่ชัดเจน (clear instruction) และวางกฎในการมีส่วนร่วมของผู้เรียน
- ทักษะในการเป็นตัวกลางที่คอยควบคุมให้การเรียนการสอนดำเนินไป (moderate) โดยผู้สอนควรจะต้องรักษาสมดุลไม่ให้เกิดการแข่งขันมากเกินไป
- ทักษะในการใช้อุปกรณ์และสื่อต่างๆ ที่มีอยู่ โดยเฉพาะเมื่อมีการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์

ใหม่ที่ผู้สอนไม่คุ้นเคย ควรจะมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้ผู้สอนคุ้นเคยกับฟังก์ชันต่างๆ ของโปรแกรมเสียก่อน

จะสังเกตเห็นว่าทักษะต่างๆ ที่เสนอโดยผู้ที่ได้ทำการศึกษาในด้านนี้ทั้งหมดที่กล่าวมามีส่วนที่คล้ายคลึงกัน ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่ผู้สอนควรให้ความสำคัญและไม่ควรจมองข้าม หากต้องการจะดำเนินการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

2.4 ผู้เรียน

มีการศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์ของผู้เรียนออนไลน์ไว้หลายด้าน ในที่นี้จะขอกกล่าวถึงอุปสรรคและประโยชน์ที่ผู้เรียนได้รับจากการเรียนออนไลน์

ในด้านอุปสรรค Lamy และ Hampel (2007) กล่าวไว้ว่าการที่ผู้เรียนไม่คุ้นเคยกับเครื่องมือที่ใช้ (ซึ่งในที่นี้หมายถึงคอมพิวเตอร์ รวมไปถึงโปรแกรมออนไลน์ที่ใช้) อาจก่อให้เกิดความเครียดที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยี (techno-stress) และภาระที่มากเกินไปต่อกระบวนการคิด (cognitive overload) ในขณะที่ผู้เรียนกำลังเรียนรู้ภาษา นอกจากนี้ยังกล่าวไว้ว่าการเรียนการสอนออนไลน์ที่ผู้สอนและผู้เรียนไม่เห็นหน้ากันอาจเป็นอุปสรรคเพราะไม่มีการสื่อสารด้วยภาษากายและสีหน้าแววตาเข้ามาช่วยแบบที่มีในการเรียนแบบปกติ

นอกจากประเด็นนี้ การเรียนการสอนออนไลน์ยังมีอุปสรรคที่เกิดจากความรู้สึกที่ถูกตัดขาด หรือที่เรียกว่าเป็น aloneness factor (Shield, 2000, อ้างถึงใน Lamy and Hampel, 2007) เพราะผู้เรียนและผู้สอนอยู่กันคนละที่ และมีเพียงคอมพิวเตอร์เป็นสื่อเชื่อมเท่านั้น

อย่างไรก็ตามการสอนออนไลน์แบบ synchronous โดยการใช้ text chat จะทำให้ผู้เรียนได้ประโยชน์ในแง่ที่จะทำให้ผู้เรียนได้มีเวลาคิดทบทวนก่อนที่จะตอบ (Payne and Whitney, 2002) ซึ่งจะแตกต่างจากการเรียนแบบ face-to-face ที่อาจจะกดดันให้ตอบได้เร็วกว่า นอกจากนี้ผู้เรียนหลายคนโดยเฉพาะคนที่ ชี้อายจะแสดงความคิดเห็นมากกว่าเมื่อเทียบกับการสนทนาจริงๆ ที่เป็น oral conversation (Warschauer, 1997)

จะเห็นได้ว่าการเรียนออนไลน์มีทั้งอุปสรรคและประโยชน์ หากผู้สอนสามารถปรับวิธีการสอนให้เหมาะสมได้ ก็จะทำให้ผู้สอนสามารถลดปัญหาและใช้ประโยชน์จากการเรียนการสอนแบบนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. Online Social Conversation: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ

ผู้เขียนเป็นผู้รับผิดชอบการเรียนการสอนที่เป็น online social conversation หรือชั้นเรียนเสมือนที่เน้นการสนทนาโดยผ่านทาง webinar ในที่นี้จึงอยากจะขอกกล่าวถึงส่วนนี้โดยละเอียดว่าผู้เขียนได้นำทฤษฎีมาใช้ในการปฏิบัติอย่างไรบ้าง

3.1 จุดมุ่งหมาย

ชั้นเรียนที่เน้นการสนทนานี้มีจุดมุ่งหมายว่าจะเป็นเวทีให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารกับผู้สอนและผู้เรียนคนอื่นๆ อย่างแท้จริง ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคล่องแคล่ว (fluency) และความแม่นยำ (accuracy) ในการใช้ภาษามากขึ้นในบรรยากาศที่เป็นกันเอง และมีความเป็นวิชาการน้อยลงบ้าง ซึ่งชั้นเรียนที่เน้นการสนทนานี้เป็นส่วนเสริมของชั้นเรียนหลักที่

มุ่งสอนด้านการนำเสนอผลงาน (presentation) และทักษะในการประชุม (meeting skills)

3.2 เนื้อหาบทเรียน

Online social conversation มีการสอนทั้งหมด 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ซึ่งจะจัดในวันเดียวกัน แต่ต่างเวลา คือหนึ่งครั้งในตอนกลางวัน และอีกครั้งตอนกลางคืนเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียน มีเนื้อหาหลัก (theme) 4 เรื่องต่างกันไปในแต่ละสัปดาห์ ได้แก่ small talk, intercultural communication, networking และ leadership แต่ละครั้งกินเวลา 1 ชั่วโมง เนื้อหาในบทต่างๆ เหล่านี้จัดทำขึ้นโดยมุ่งเน้นการสร้างปริบทให้ผู้เรียนได้สื่อสารกัน และเป็นการใช้ sociocultural approach เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ภาษาในปริบททางสังคมด้วย

สำหรับ small talk ซึ่งเป็นบทแรกมีเนื้อหาเกี่ยวกับการพบปะพูดคุยทำความรู้จักเพื่อนใหม่ หัวข้อย่อยๆ ได้แก่ การแนะนำตัว พูดเกี่ยวกับอาชีพ พูดเกี่ยวกับงานอดิเรกและความสนใจ และอธิบายเกี่ยวกับประเทศตัวเองอย่างสั้นๆ ผู้สอนจะสอนรูปแบบของภาษา (language patterns) ที่ให้ผู้เรียนนำไปใช้ได้เลย รวมถึงมีการสอนไวยากรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพูดคุยเรื่องนั้นๆ ด้วย

ใน ส่วน ของ เรื่อง intercultural communication หรือการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ถือเป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะผู้เรียนมาจากประเทศต่างๆ กันซึ่งถึงแม้จะมีวัฒนธรรมบางอย่างที่คล้ายกัน แต่ความแตกต่างก็ยังคงมีอยู่ ในบทนี้ผู้เรียนจะได้ฝึกพูดเกี่ยวกับวัฒนธรรม ความเชื่อ วิถีปฏิบัติ รวมไปถึงประเพณี และเทศกาลสำคัญของของประเทศตน โดยจะเน้นที่การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนที่มาจากต่าง

วัฒนธรรม ผู้สอนจะนำด้วยการให้ผู้เรียนดูบทสนทนาตัวอย่างและเป็นผู้ให้ประเด็นต่างๆ ไปอภิปรายกันโดยอาจจะยกเป็นคำพูดลักษณะที่เป็น quote หรือรูปภาพให้ผู้เรียนดู รวมทั้งให้รูปแบบภาษาที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้

บทที่ 3 เป็นเรื่อง networking หรือการสนทนาเพื่อสร้างเครือข่าย ในบทนี้ผู้สอนจะจำลองสถานการณ์โดยใช้รูปภาพเป็นสื่อ ให้ผู้เรียนสมมติว่าแต่ละคนไม่เคยรู้จักกันมาก่อน และอยู่ในสถานการณ์จำลองนั้น จากนั้นให้ผู้เรียนพูดคุยกันเพื่อสร้างเครือข่าย โดยใช้สิ่งที่เรียนมาแล้วทั้งหมดเข้ามาใช้ด้วย ผู้สอนจะให้ผู้เรียนอ่านบทสนทนาตัวอย่างหรือ model dialogue เพื่อให้เข้าใจเนื้อหาแนวคิดของกิจกรรม รวมถึงให้คำแนะนำต่างๆ เกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายอีกด้วย

สำหรับบทสุดท้ายเป็นหัวข้อเรื่อง leadership เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรออนไลน์หลักที่เป็นเรื่อง Professional Communication for Lower Mekong Leaders ในบทสุดท้ายนี้จะเน้นให้อภิปรายประเด็นเรื่องการเป็นผู้นำที่ดี โดยผู้สอนจะเริ่มด้วยการให้ผู้เรียนดูรูปภาพผู้นำที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักทั่วโลก จากนั้นให้ผู้เรียนพูดถึงผู้นำที่ตนชื่นชม แล้วจึงอภิปรายเกี่ยวกับภาวะผู้นำผ่านการอ่านและตีความ quote ของผู้นำที่เป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ

3.3 กระบวนการเตรียมและกระบวนการสอน

หากเปรียบเทียบกระบวนการสอนแบบ face-to-face กับการสอนออนไลน์จะพบว่า มีทั้งสิ่งที่คล้ายและสิ่งที่ต่างกัน สิ่งที่คล้ายกันคือขั้นตอนการสอนโดยทั่วไป ทั้งการสอนแบบ face-to-face และการสอนออนไลน์จะต้องมีขั้นตอนการเตรียมสอนทั้งนั้น ซึ่งการเตรียมสอน

สำหรับ online social conversation นี้มีที่เป็น การเตรียมเนื้อหาที่ใช้สอนในห้องเรียนเสมือนที่ เป็นลักษณะ synchronous โดยผู้สอนจัดเตรียม สื่อการสอนสำหรับการสอนโดยใช้ webinar สื่อ ที่ผู้เขียนใช้เป็นหลักคือ สไลด์ PowerPoint และการเตรียมเนื้อหาเพิ่มเติมบนเว็บไซต์สำหรับผู้ เรียนมาอ่านนอกห้องเรียนแบบ asynchronous

ความแตกต่างหลักระหว่างการสอน ออนไลน์และการสอนแบบ face-to-face คือ กระบวนการ ณ ขณะที่สอน สำหรับการสอนแบบ face-to-face ผู้สอนและผู้เรียนจะอยู่ในห้องเรียน เดียวกันและสามารถสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็ว ผ่านทั้งทางภาษาพูดและภาษาภาพที่เห็นชัดทุก ส่วน นอกจากนี้ผู้สอนสามารถเดินเข้าไปประชิด ตัวผู้เรียนได้ในกรณีที่ต้องการทำให้ผู้เรียนตื่นตัว หรือเรียกความสนใจ ในขณะที่การสอนออนไลน์ ผู้สอนและผู้เรียนอยู่พร้อมกันในห้องเรียนเสมือน สื่อสารกันได้ไม่รวดเร็วเท่าการสอนแบบ face-to-face สามารถเห็นหน้ากันได้โดยผ่านทาง webcam เท่านั้น นอกจากนี้ผู้สอนยังไม่สามารถ ที่จะเดินเข้าไปประชิดตัวผู้เรียนได้เหมือนใน กรณี face-to-face

เพื่อให้เป็นไปตามแนวทางเรื่องทักษะที่ ผู้สอนออนไลน์ควรมีอย่าง ที่ Hampel และ Stickler (2005) ได้เสนอไว้ ก่อนที่จะเริ่มชั้น เรียนผู้เขียนจึงต้องทำความคุ้นเคยกับโปรแกรม webinar ที่จะใช้ก่อน เปรียบเหมือนการที่ผู้สอน face-to-face จะต้องทราบว่ามีในห้องเรียนมี อุปกรณ์อะไรที่ใช้บ้าง เช่น white board คอมพิวเตอร์ เครื่องฉายแผ่นทึบ การที่ผู้เขียน ต้องทำความคุ้นเคยกับ webinar ก็เพื่อให้ทราบ ว่าโปรแกรมที่ใช้มีฟังก์ชันอะไรที่จะให้ผู้สอน ใช้ได้บ้างและเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จาก ฟังก์ชันเหล่านี้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

เนื่องจากแต่ละโปรแกรมจะมีฟังก์ชันไม่ เหมือนกัน ยกตัวอย่างเช่น Adobe Connect จะ อนุญาตให้ผู้สอนสามารถจัดกลุ่มผู้เรียนให้เข้า ห้องย่อยไปคุยกันสองคนได้ ซึ่งเรียกว่าเป็น ฟังก์ชัน breakout room ในขณะที่ omNovia ไม่มี ซึ่งฟังก์ชันของแต่ละโปรแกรมล้วนมีผลต่อ การเตรียมสอนทั้งสิ้น หลังจากที่ทำความคุ้นเคย แล้วผู้เขียนจะเข้าไปอัปโหลดไฟล์ PowerPoint ไว้ล่วงหน้า จากนั้นก่อนถึงเวลาเรียนจริงผู้เรียน จะได้รับอีเมลแจ้งเตือน

เมื่อถึงเวลาเข้าชั้นเรียน ผู้เขียนจะเข้าไปเตรียมตัวรอผู้เรียนล่วงหน้า และเปิดหน้า PowerPoint สไลด์ไว้รอ เมื่อผู้เรียนมาถึงก็จะ กล่าวทักทายซึ่งอาจจะใช้ webcam หรือ text chat ในกรณีที่อินเทอร์เน็ตของผู้เรียนหรือของ ผู้สอนไม่เร็วพอ ในบางครั้งผู้เรียนมาเข้าชั้น เรียนกันช้าผู้สอนจะคุยกับนักเรียนที่มาถึงก่อน ไปเรื่อยๆ เพื่อไม่ให้เขาหมดความสนใจ เมื่อมี ผู้เรียนมากพอจึงจะเริ่มสอน โดยทั่วไปจะใช้สไลด์ เป็นตัวเดินเรื่อง หากใช้โปรแกรม omNovia ผู้สอนจะสามารถเห็นสไลด์ล่วงหน้าโดยที่ผู้เรียน ไม่เห็นได้ ทำให้ทราบว่สไลด์ต่อไปจะเป็นเรื่อง อะไร ขั้นตอนในการสอนอาจจะไม่ได้ต่างจากการ สอน face-to-face มากนัก เริ่มด้วยการเปิด ประเด็นหัวข้อสนทนา ถามคำถามง่ายๆ เพื่อ เป็นการอุ่นเครื่อง ซึ่งอาจจะใช้ webcam หรือ text chat จากนั้นจะสอนส่วนภาษาที่ เกี่ยวข้องกับหัวข้อสนทนานั้นๆ เพื่อให้ผู้เรียน นำไปใช้ได้ หากหัวข้อเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยาก ผู้สอนจะมีบทสนทนาตัวอย่างให้ดูเพื่อให้ผู้เรียน เข้าใจ หรืออาจจะสนทนากับผู้เรียนคนใดคน หนึ่งให้ดูเป็นตัวอย่าง หลังจากนั้นจึงเป็นการฝึก สนทนา ส่วนใหญ่มักจะให้ผู้เรียนจับคู่กันแล้ว สนทนาตามที่กำหนด

สำหรับโปรแกรม Adobe Connect ผู้สอนสามารถจับคู่ผู้เรียนให้เข้าไปอยู่ในห้อง breakout ได้ ซึ่งถ้าเปรียบกับการสอน face-to-face แล้วก็คือการทำงานคุณนั่นเอง ระหว่างที่ผู้เรียนสนทนาเป็นคู่นี้ผู้สอนสามารถเข้าไปเฝ้าดูความเคลื่อนไหวได้ เหมือนการเดินดูแบบประชิดตัวในกรณี face-to-face นอกจากนี้ Adobe Connect ยังอนุญาตให้ผู้สอนส่งข้อความหาผู้เรียนแต่ละคนได้อีกด้วย เมื่อผู้เรียนสนทนาตามที่กำหนดได้ครบถ้วนแล้วผู้เรียนจะกลับมารวมกันที่ห้องใหญ่อีกครั้งเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลถามคำถาม ก่อนสรุปจบบทเรียนและปิดโปรแกรม

การเรียนการสอนที่กล่าวมานี้ เป็นการสื่อสารผ่านทาง text chat เป็นส่วนใหญ่เพื่อให้ผู้เรียนไม่รู้สึกกดดัน มีเวลาได้คิดทบทวนอย่างที่ Payne and Whitney (2002) กล่าวไว้ และส่งเสริมให้ผู้เรียนที่ขี้อายได้โต้ตอบมากขึ้นดังที่ Warschauer (1997) กล่าวไว้ด้วย นอกจากนี้การใช้ text chat ยังเป็นการป้องกันปัญหาทางเทคนิคที่มักเกิดขึ้นจากการใช้ webcam หรือ video chat อีกด้วย

4. อุปสรรคและแนวทางแก้ไขของการสอนออนไลน์

4.1 ความรู้สึกโดดเดี่ยวของผู้เรียน

อุปสรรคและความท้าทายอย่างหนึ่งที่ประสบในการสอนแบบออนไลน์ คือ ประเด็นเรื่อง learner isolation หรือ aloneness factor (Shield, 2000, อ้างถึงใน Lamy and Hampel, 2007) ซึ่งหมายถึงความรู้สึกโดดเดี่ยวที่ผู้เรียนประสบเนื่องจากการเรียนการสอนออนไลน์ไม่มีปฏิสัมพันธ์อย่างแท้จริง (real interaction) ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนและผู้เรียนด้วยกันเอง

เพราะไม่ได้นั่งอยู่ด้วยกัน เห็นกันและพูดคุยกันจริงๆ เหมือนการสอนแบบ face-to-face ทั้งผู้สอนและผู้เรียนและผู้เรียนด้วยกันเองอาจรู้สึกเห็นห่างไม่ใกล้ชิด ซึ่งบรรยากาศเช่นนี้จะไม่เอื้อต่อการสื่อสารและอาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดต่างๆ ได้ ซึ่งสิ่งนี้อาจเกิดจากการที่ความสามารถด้านภาษาของผู้เรียนอาจไม่ดีพอ ทำให้เข้าใจผู้อื่นผิดหรืออาจทำให้พูดสิ่งที่ไม่เหมาะสมและทำให้ผู้อื่นรู้สึกไม่ดีโดยไม่ตั้งใจ หรืออาจเกิดจากการที่ผู้เรียนไม่ได้มีโอกาสเห็นภาษากายสีหน้าแววตาที่ปกติมักจะมีควบคู่กันไปกับการสื่อสาร สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ผู้เขียนได้พบเจอมาในการสอนออนไลน์ครั้งนี้

แนวทางที่ผู้เขียนใช้เพื่อแก้ปัญหาเรื่องนี้คือการสร้างความสัมพันธ์กับผู้เรียน (rapport) วิธีการที่ใช้คือ ทำความรู้จักกับผู้เรียนแต่ละคนโดยการถามคำถามส่วนตัว ซึ่งก็ต้องระวังไม่ให้เป็นเรื่องที่ส่วนตัวมากเกินไป ผู้สอนอาจจะถามเกี่ยวกับอาชีพ ความสนใจ งานอดิเรก สิ่ง que ผู้เรียนชื่นชอบ อาหารการกิน สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจในประเทศของผู้เรียน และแลกเปลี่ยนเล่าเรื่องราวของผู้สอนเองให้ผู้เรียนได้ทราบ บางครั้งผู้เขียนใช้วิธีเปิด webcam ร่วมกับผู้เรียนเป็นครั้งคราวเพื่อทักทายผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้เห็นหน้าผู้สอน และเพื่อนร่วมชั้นด้วยกัน เป็นการสร้างความรู้สึกใกล้ชิด (immediacy and closeness) ที่ได้ผลดีอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ในระหว่างที่สอนผู้เขียนจะใช้วิธีให้ positive feedback บ่อยๆ อย่างจริงใจเพื่อให้กำลังใจผู้เรียน นอกจากนี้ผู้สอนจะต้องตอบสนองอย่างรวดเร็วต่อผู้เรียน ไม่ควรปล่อยให้ห้องเรียนเสมือนเงียบ ในที่นี้หมายถึงถ้าใช้ text chat ก็ไม่ควรปล่อยให้บอร์ดที่พูดคุยว่าง เพราะความรู้สึกเห็นห่างสามารถเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วอัน

เนื่องจากการที่เป็นห้องเรียนเสมือนจริงดังกล่าวมาแล้ว

4.2 การดึงดูดความสนใจของผู้เรียน

สำหรับการสอนแบบ face-to-face ผู้สอนมีวิธีการในการดึงดูดความสนใจจากผู้เรียนได้อย่างหลากหลาย ผู้สอนอาจใช้น้ำเสียงหรือเสียงสูงต่ำในการสอนเพื่อดึงดูดความสนใจ อาจใช้ภาษากาย สีหน้า แววตา ท่าทางหรือการขยับร่างกายเพื่อสร้างความเคลื่อนไหวซึ่งมักจะมีส่วนช่วยเรียกความสนใจจากผู้เรียนได้นอกจากนี้ผู้สอนยังอาจเดินไปประชิดตัวผู้เรียนเพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนตื่นตัวและสนใจมากขึ้นได้ สิ่งเหล่านี้จะถูกลดทอนไปอย่างมากในห้องเรียนเสมือน ผู้สอนอาจจะใช้ webcam ได้บ้างเพื่อดึงดูดด้วยน้ำเสียงและภาษากายเล็กน้อย แต่เมื่อเทียบกับห้องเรียนจริงๆ ก็ยังถือว่าน้อยกว่ามาก และบ่อยครั้งปัญหาทางเทคนิคก็ไม่เอื้ออำนวยต่อการใช้ webcam

วิธีการที่ผู้เขียนใช้คือพยายามเพิ่มความดึงดูดให้กับสื่อการสอน เช่น ใช้วีดิโอคลิปเข้ามาช่วยสร้างสีสันในห้องเรียน การทำสไลด์ให้สวยเป็นการเพิ่มความน่าสนใจด้านสายตาโดยให้ความสำคัญกับการคัดเลือกรูปภาพที่นำมาประกอบสไลด์หรือใช้สีที่ดึงดูด กล่าวได้ว่าเป็นการกระตุ้นความสนใจและเพิ่มแรงจูงใจด้วยภาพและสี นอกจากนี้ผู้สอนควรจะใช้ความคิดสร้างสรรค์อย่างเต็มที่ในการเตรียมบทเรียน และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่บนอินเทอร์เน็ตเข้ามาช่วย

4.3 ปัญหาด้านภาษาของผู้เรียน

อีกปัญหาหนึ่งที่ผู้เขียนได้พบคือ ปัญหาด้านภาษาของผู้เรียน กล่าวคือผู้เรียนยังมีข้อจำกัดด้านภาษาอังกฤษ อาจจะรู้ศัพท์ไม่มาก

พอทำให้ไม่สามารถสื่อสารได้อย่างที่ใจต้องการ บางคนอาจจะมีทั้งปัญหาด้านภาษาอังกฤษและปัญหาว่าพิมพ์คอมพิวเตอร์ได้ไม่เร็ว ทำให้นอกจากจะสื่อสารได้ไม่เต็มที่แล้วยังอาจล่าช้ามากขึ้น หากเป็นการสอนแบบ face-to-face ที่ทุกคนเห็นหน้ากัน ผู้เรียนยังสามารถใช้ภาษากายและสีหน้าแววตาช่วยบรรยายความรู้สึกและความคิดได้ แต่เมื่อเป็นการสอนแบบออนไลน์ภาษากายเหล่านี้ถูกตัดออกไปทั้งหมดจึงทำให้ผู้เรียนไม่สามารถใช้ภาษากายช่วยได้เลย บางครั้งอุปสรรคและความล่าช้าเหล่านี้ทำให้ผู้เรียนด้วยตนเองเริ่มหมดความสนใจ

ผู้สอนจะต้องมีความอดทนกับสิ่งเหล่านี้ให้มากกว่าปกติ บางครั้งเช่นในระหว่างใช้ text chat เมื่อบอร์ดที่พิมพ์สื่อสารกันว่างไป ดูเหมือนไม่มีความเคลื่อนไหว ผู้สอนควรต้องอดทนรอสักนิด เพราะจริงๆ แล้วผู้เรียนอาจจะกำลังพิมพ์โต้ตอบอยู่ หากผู้เรียนมีระดับความสามารถด้านภาษาและการพิมพ์ที่ต่างกันมาก ผู้สอนอาจจะต้องเข้าไปแทรกแซงโดยการพิมพ์คุยกับผู้เรียนที่สื่อสารเร็วระหว่างรอเพื่อเป็นการดึงดูดความสนใจ นอกจากนี้ผู้สอนจะต้องโต้ตอบไวและเอาใจใส่ผู้เรียนให้ทั่วถึง

4.4 อุปสรรคด้านเทคนิค

ดังที่ได้กล่าวมาบ้างแล้ว อุปสรรคทางด้านเทคนิคถือเป็นปัญหาอีกประการหนึ่งที่ผู้เขียนประสบอยู่บ่อยครั้ง อุปสรรคด้านเทคนิคที่ว่านี้ส่วนใหญ่เป็นเรื่องความเร็วของอินเทอร์เน็ต ปัญหานี้ทำให้ลำบากในการใช้ webcam นอกจากนี้การเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตที่หลุดบ่อยในกรณีของผู้เรียนบางคนทำให้การเรียนไม่ต่อเนื่องซึ่งจะส่งผลต่อคู่สนทนาไปโดยอัตโนมัติ นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องความสามารถด้านคอมพิวเตอร์

ของผู้เรียน (computer literacy) ทำให้ผู้เรียนบางคนโต้ตอบได้ไม่รวดเร็ว ความไม่แน่นอนทั้งหลายเหล่านี้ถือเป็นอีกอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งที่ผู้สอนต้องเตรียมรับมือ

แนวทางที่ผู้เขียนยึดถือเป็นสิ่งแรก คือ ต้องใจเย็น ยืดหยุ่น และพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนบทเรียนหรือกิจกรรมไปตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เนื่องจากปัญหาด้านเทคนิคเหล่านี้อยู่นอกเหนือความควบคุม เมื่อเกิดปัญหาขึ้น เช่น ความเร็วของอินเทอร์เน็ตไม่เอื้อให้สื่อสารด้วย webcam ก็ควรจะยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนโดยหันมาใช้ voice chat หรือ text chat ในการสื่อสารแทน กล่าวคือ ต้องพร้อมที่จะเปลี่ยน modality หรือรูปแบบวิธีในการสอนตลอดเวลา

5. บทสรุป

การสอนภาษาอังกฤษในโครงการ Lower Mekong Initiative 2012 (LMI 2012) มีทั้งการสอนแบบ face-to-face และการสอนออนไลน์ ซึ่งอย่างหลังนี้เป็นส่วนที่ผู้เขียนได้มีโอกาสร่วมสอน บทความนี้ได้กล่าวถึงที่มาที่ไปของโครงการ ลักษณะของการเรียนการสอน โดยเน้นที่การสอนแบบออนไลน์ ผู้เขียนได้กล่าวถึงทฤษฎีเรื่อง

Second Language Acquisition ทั้ง Cognitive approach และ Sociocultural approach ที่เกี่ยวข้องกับการสอนออนไลน์ ประโยชน์ของการสอนออนไลน์ ทักษะที่ผู้สอนออนไลน์พึงมี ตลอดจนอุปสรรคที่ผู้เรียนต้องเผชิญและประโยชน์ที่ผู้เรียนได้รับ จากนั้นได้กล่าวถึง online social conversation ที่ผู้เขียนเป็นผู้พัฒนาเนื้อหาและผู้สอน โดยอธิบายถึงจุดมุ่งหมาย เนื้อหา กระบวนการสอน และการประยุกต์ใช้ทฤษฎีในการสอนด้วย สุดท้ายผู้เขียนได้เล่าถึงอุปสรรคในการสอนออนไลน์ที่ประสบ อันได้แก่ ความรู้สึกโดดเดี่ยวของผู้เรียน ความท้าทายในการดึงดูดความสนใจผู้เรียน ปัญหาทางด้านภาษา และปัญหาทางเทคนิค และได้เสนอแนวทางแก้ไข ปัญหาเหล่านี้ไว้ด้วย ทั้งนี้โดยสรุปแล้วการเรียนการสอนออนไลน์มีทั้งข้อจำกัดและประโยชน์ ซึ่งหากผู้สอนและผู้เรียนสามารถปรับตัวและปรับวิธีการเรียนการสอนของตนเองได้ มีความอดทน ยืดหยุ่น และไม่ย่อท้อ การเรียนการสอนออนไลน์ก็ถือเป็นทางเลือกที่น่าสนใจอีกทางหนึ่งสำหรับผู้ที่มีข้อจำกัดด้านการเดินทาง เป็นทางเลือกสำหรับโลกยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีมีส่วนในการดำเนินชีวิตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

มณฑิรา ดำรงมณี

เป็นอาจารย์สถาบันภาษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีความสนใจด้านการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ สัทวิทยา และการแปล ด้านการบริการวิชาการเป็นผู้ผลิตและดำเนินรายการ English in Style ซึ่งเป็นรายการวิทยุสอนภาษาอังกฤษออกอากาศทางสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย FM 101.5

เอกสารอ้างอิง

- Brindley, J.E., Blaschke, L.M., & Walti, C. (2009). Creating Effective Collaborative Learning Groups in an Online Environment. **International Review of Research in Open and Distance Learning**, 10(3)
- Chun, D.M. (1994). Using Computer Networking to Facilitate the Acquisition of Interactive Competence. **System**, 22(1): 17–31.
- Ernest et. al. (2013). Online Teacher Development: Collaborating in a virtual learning environment. **Computer Assisted Language Learning**, 26(4): 311-333.
- Hampel, R. and Stickler, U. (2005). New Skills for New Classrooms: Training Tutors to Teach Languages Online. **Computer Assisted Language Learning**, 18(4): 311-326.
- Krashen, S. (1981). **Second Language Acquisition and Second Language Learning**. Oxford: Pergamon Press.
- Lamy, M.N., and Hampel, R. (2007). **Online Communication in Language Learning and Teaching**. New York: Palgrave Macmillan.
- Lower Mekong Initiative**. (2012), Retrieved from <http://www.lowermekong.org/about/lower-mekong-initiative-lmi>
- Payne, J.S. and Whitney, P.J. (2002). Developing L2 Oral Proficiency through Synchronous CMC: Output, Working Memory, and Interlanguage Development. **The CALICO Journal**, 20(1): 7-32.
- Sullivan N. and Pratt E. (1996), A Comparative Study of Two ESL Writing Environments: A Computer-assisted Classroom and a Traditional Oral Classroom. **System**, 29(4): 491–501
- Vygotsky, L.D. (1978). **Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes**. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Warschauer, M. (1997). Computer-mediated Collaborative Learning: Theory and Practice. **The Modern Language Journal**, 81(4): 470-481.

